

Mješoviti signali o stanju gospodarstva*

Zaustavljen pad gospodarske aktivnosti u trećem tromjesečju 2010. godine

Bruto domaći proizvod je u trećem tromjesečju 2010. bio veći za 0,2 posto u odnosu na isto tromjesečje 2009. godine. Na zaustavljanje pada ukupne ekonomske aktivnosti ukazuju i desezonirani podaci. Nakon što je u drugom tromjesečju 2010. ukupna aktivnost smanjena za 0,1 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u trećem se tromjesečju povećala za 1,5 posto. To je, prije svega, bilo uvjetovano oporavkom osobne potrošnje i investicija, dok je međunarodnu razmjenu obilježilo povećanje uvoza i smanjenje izvoza.

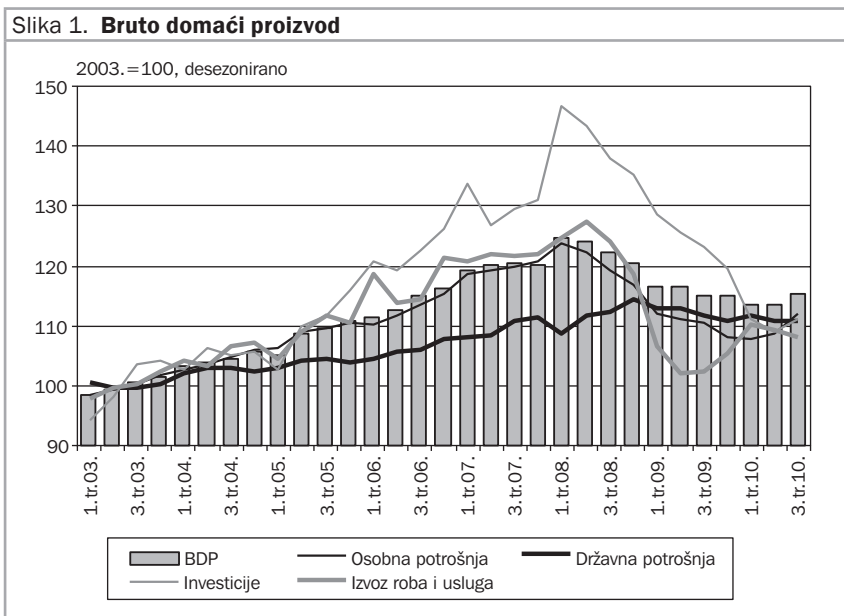
Osobna je potrošnja u trećem tromjesečju 2010. godine bila veća za 1,9 posto u odnosu na isto razdoblje 2009. Analiza podataka na tromjesečnoj razini ukazuje na postupni oporavak u kretanju osobne potrošnje. Nakon što je u prvom tromjesečju 2010. godine osobna potrošnja smanjena za 0,2 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom se tromjesečju povećala za 0,8 posto, a u trećem za 2,9 posto. Takvo se kretanje potrošnje stanovništva može djelomično pripisati ukidanju kriznog poreza na plaće i mirovine između 2.000 i 6.000 kuna te porastu sezonskog zapošljavanja. U narednom će razdoblju kretanje osobne potrošnje biti uvjetovano trendovima na tržištu rada, mjerama fiskalne politike kao i uvjetima kreditiranja stanovništva.

* Prilog su pripremili Tanja Broz, Goran Buturac, Ivana Rašić Bakarić, Sunčana Slijepčević (Ekonomski institut, Zagreb), Dinko Pavuna i Dragica Šmilaj (Ministarstvo financija Republike Hrvatske).

Državna je potrošnja u trećem tromjesečju 2010. zabilježila međugodišnji pad od 0,9 posto. Promotre li se desezonirani podaci, može se primijetiti da je državna potrošnja u prva tri tromjesečja 2010. uglavnom stagnirala. U prvom se tromjesečju povećala za 0,8 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, dok se u drugom smanjila za 0,6 posto, a u trećem za 0,04 posto.

U trećem je tromjesečju 2010. godine investicijska aktivnost bila 9,5 posto manja nego godinu dana ranije. Međutim, desezonirani podaci ukazuju na rast investicija u trećem u odnosu na drugo tromjesečje i blagu promjenu trenda. Investicije su u prvom tromjesečju 2010. godine bile manje za 7,0 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom za 2,0 posto, dok su se u trećem tromjesečju povećale za 1,9 posto. Investicijska je aktivnost najvećim dijelom određena trendovima u građevinarstvu. No, na prve pozitivne signale u trećem tromjesečju 2010. ponajprije su utjecale investicije u opremu, kao što potvrđuju podaci o povećanom uvozu kapitalne opreme.

Realni se izvoz roba i usluga u trećem tromjesečju 2010. godine povećao za 5,7 posto na međugodišnjoj razini. Istovremeno je uvoz roba i usluga povećan za 3,0 posto, što je prva pozitivna međugodišnja stopa od trećeg tromjesečja 2008. godine. Ipak, desezonirani podaci ukazuju na smanjenje izvoza i povećanje uvoza. Realni izvoz roba i usluga je u prvom tromjesečju 2010. godine bio veći za 4,7 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, da bi se u drugom tromjesečju smanjio za 0,8 posto, a u trećem za 1,1 posto. S druge strane, uvoz roba i usluga se u prvom tromjesečju 2010. godine smanjio za 1,4 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u drugom za 3,2 posto, dok se u trećem tromjesečju povećao za 5,4 posto. Ovakva se kretanja prije svega mogu pripisati padu prihoda od turizma u odnosu na 2009. godinu kao i porastu domaće potražnje za određenim kategorijama uvoznih proizvoda.

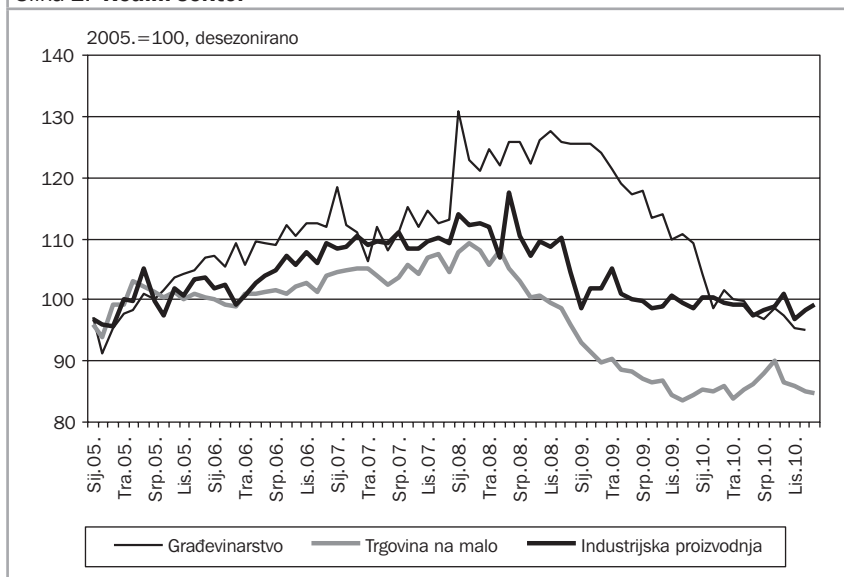
Napomena: Desezonirano metodom X11ARIMA (Statistics Canada).
 Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Pad industrijske proizvodnje u četvrtom tromjesečju 2010.

Ukupna je industrijska proizvodnja u 2010. godini smanjena za 1,4 posto. Analiza podataka na tromjesečnoj razini pokazuje da je u četvrtom tromjesečju, nakon blagog oporavka u trećem tromjesečju protekle godine, zabilježen ponovni pad aktivnosti. Industrijska je proizvodnja u drugom tromjesečju 2010. smanjena za 1,6 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u trećem je povećana za 0,8 posto, da bi u četvrtom tromjesečju doživjela ponovno smanjenje za 1,4 posto. Najveći doprinos ukupnim kretanjima industrijskog sektora u protekloj godini dala je prerađivačka industrija. U 2010. je godini došlo do smanjenja proizvodnje prerađivačkog sektora za 2,1 posto. Istovremeno je razina aktivnosti rudarstva i vađenja smanjena za 9,2 posto, a suprotno ukupnim kretanjima, opskrba je električnom energijom, plinom i vodom povećana za 6,4 posto.

Analiza kretanja glavnih grupa industrijskih proizvoda pokazuje da je u odnosu na listopad i studeni 2010. u prosincu zabilježeno povećanje proizvodnje kod trajnih i netrajnih proizvoda za široku potrošnju, intermedijarnih proizvoda i energije. Istovremeno se smanjila proizvodnja kapitalnih proizvoda. Unatoč oporavku inozemne potražnje, izostao je snažniji industrijski rast. Uz nedovoljnu izvoznu orijentiranost, prepreku zamahu proizvodnje čini i slaba domaća potražnja. Kako se u narednim mjesecima još uvijek ne vidi njezin snažniji oporavak, inozemna potražnja preostaje jedini izvor priželjkivanog rasta.

Slika 2. **Realni sektor**

Napomena: Desezonirano metodom X11ARIMA (Statistics Canada).
Izvor za originalne podatke: Državni zavod za statistiku.

Nakon završetka turističke sezone pad prometa u trgovini na malo

Realni je promet u trgovini na malo u 2010. smanjen za 1,8 posto na međugodišnjoj razini. Rezultat je to neujednačenog i nepovoljnog kretanja tijekom godine. Prvu polovicu 2010. obilježio je oporavak aktivnosti koji je ujedno značio i promjenu negativnih trendova započetih još sredinom

infrastrukturnih projekata. Ipak, ohrabruju najave Vlade o poduzimanju nekoliko velikih infrastrukturnih projekata u području građevinarstva, što bi trebalo pridonijeti oporavku ove djelatnosti u narednom razdoblju.

Solidna turistička godina prema fizičkim pokazateljima

Podaci o broju dolazaka i noćenja turista u prvih jedanaest mjeseci prošle godine ukazuju na blagi rast aktivnosti u turističkoj djelatnosti. U tom je razdoblju zabilježeno 3,3 posto više dolazaka i 2,6 posto više noćenja u odnosu na isto razdoblje 2009. godine. Pozitivnim su kretanjima turističkog sektora najviše pridonijeli strani gosti, čiji je udio u strukturi ukupnog broja noćenja iznosio 90,6 posto. Broj se noćenja stranih turista u prvih jedanaest mjeseci prethodne godine povećao za 3,6 posto na međugodišnjoj razini, dok se broj domaćih gostiju smanjio za 6,0 posto. U strukturi noćenja stranih turista najviše su sudjelovali turisti iz Njemačke (22,5 posto), Slovenije (11,5 posto), Italije (9,2 posto), Austrije (8,7 posto) i Češke (8,2 posto). Iako su fizički pokazatelji povoljniji nego se pretpostavljalo prije turističke sezone, gospodarska recesija i pad cijena značajnog dijela turističkih usluga rezultirali su slabijim financijskim prihodima od očekivanih.

Vanjskotrgovinska robna razmjena u porastu

Izvozni je rast u prvih jedanaest mjeseci 2010. pridonio povećanju ukupne razmjene Hrvatske s inozemstvom. U tom se razdoblju ukupna razmjena povećala za 3,7 posto na međugodišnjoj razini. Istovremeno se kunska vrijednost izvezeno robe povećala za 16,6 posto. Zapaža se povećanje izvoza roba u svim sektorima i odsjecima prema SMTK-u. Najveći su doprinos povećanju izvoza dali rast izvoza brodova, nafte i naftnih derivata, te medicinskih i farmaceutskih proizvoda.

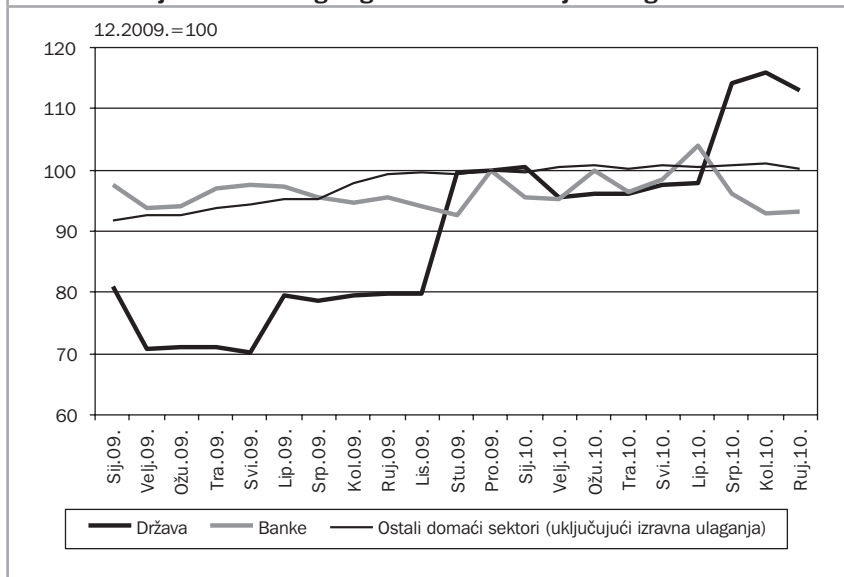
Nasuprot tome, ukupni se uvoz roba, izražen u kunama, u prvih jedanaest mjeseci 2010. smanjio za 2,6 posto na međugodišnjoj razini. Do toga je došlo ponajprije zbog pada uvoza cestovnih vozila te specijalnih strojeva

koji se koriste u industriji. Rezultat je takvih kretanja izvoza i uvoza roba povećanje pokrivenosti uvoza izvozom s 49,1 posto u prvih jedanaest mjeseci 2009. godine na 58,8 posto u istom razdoblju 2010. godine. Robni je deficit u prvih jedanaest mjeseci 2010. godine bio manji za 21,2 posto u odnosu na isto razdoblje 2009. godine.

Smanjenje kreditnog rejtinga

Nakon značajnog povećanja ukupnog inozemnog zaduženja u 2009. i u prvoj polovici 2010. godine, u trećem je tromjesečju protekle godine došlo do njegovog smanjenja. Ukupni je inozemni dug koncem trećeg tromjesečja iznosio 44,6 milijardi eura, što je za 0,8 posto manje u odnosu na kraj drugoga tromjesečja. Promatrajući strukturu inozemnog duga potkraj trećeg tromjesečja, može se ustvrditi da je čak 64,6 posto ukupnog duga rezultat zaduživanja ostalih domaćih sektora na inozemnim tržištima (uključujući izravna ulaganja). Dug je ostalih domaćih sektora u rujnu prethodne godine povećan za 0,3 posto u odnosu na kraj 2009. godine. Istovremeno su banke smanjile svoj dug za 6,7 posto. To je smanjenje u cijelosti rezultat nižeg kratkoročnog zaduženja banaka, dok je dugoročni dug banaka ostao nepromijenjen. Nakon što je šest mjeseci zaredom zabilježeno povećanje duga države, u rujnu je taj trend zaustavljen. Unatoč tome, dug je države prema inozemstvu u rujnu bio veći za 13,1 posto nego krajem 2009. Takvo je povećanje inozemnog duga države rezultat porasta obveza po dugoročnim kreditima primljenim iz inozemstva, te izdanim obveznicama. Pogoršana fiskalna pozicija, znatna ovisnost države o inozemnom financiranju i porast državnog duga zbog jamstva brodogradnji uvelike su pridonijeli smanjenju kreditnog rejtinga Republike Hrvatske. Tako je u prosincu 2010. godine rejting agencija Standard & Poor's smanjila ocjenu dugoročnog kreditnog rejtinga za inozemna izdanja obveznica Republike Hrvatske s BBB na ocjenu BBB-. Pogoršani kreditni rejting poskupljuje daljnje zaduživanje države u inozemstvu.

Slika 3. Promjena inozemnog duga u odnosu na kraj 2009. godine

Izvor: Hrvatska narodna banka.

Nastavak povećanja nezaposlenosti...

Tržište rada su u prvih jedanaest mjeseci protekle godine obilježila negativna kretanja. U tom je razdoblju zaposlenost u prosjeku pala za 5,4 posto na međugodišnjoj razini. Najveće je smanjenje zabilježeno u sektoru individualnih poljoprivrednika, čak 8,6 posto te u sektoru obrtnika i slobodnih profesija, 8,1 posto, dok se prosječan broj zaposlenih kod pravnih osoba smanjio za 4,7 posto. Analiza kretanja zaposlenosti kod pravnih osoba po djelatnostima pokazuje da su najveća smanjenja zaposlenosti zabilježena u djelatnostima gradnje zgrada, proizvodnji motornih vozila, prikolica i poluprikolica te proizvodnji ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda. Istovremeno, prosječan se broj nezaposlenih osoba registriranih pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje povećao za 15,4 posto. U studenom je 2010. godine registrirano 4,9 posto više nezaposlenih osoba nego u istom mjesecu 2009. Registrirana je stopa nezaposlenosti iznosila 18,3 posto.

... uz zaustavljanje smanjenja plaća

Prosječna je nominalna neto plaća isplaćena u listopadu 2010. godine iznosila 5.351 kunu (1.015 USD ili 731 EUR), što u odnosu na isti mjesec 2009. predstavlja nominalni rast od 1,4 posto. Međutim, neto plaća je realno ostala na istoj razini. Prosječna je nominalna neto plaća isplaćena u razdoblju siječanj-listopad 2010. godine iznosila 5.307 kuna. U odnosu na isto razdoblje 2009. godine ona se nominalno povećala za 0,2 posto, dok se realno smanjila za 0,8 posto. Analiza kretanja prosječnih neto plaća po djelatnostima pokazuje da su najveća realna smanjenja zabilježena u djelatnostima proizvodnje računala te elektroničkih i optičkih proizvoda kao i u upravljačkim i savjetodavnim djelatnostima. Istovremeno su najveća povećanja realnih neto plaća ostvarena u djelatnostima skladištenja i pratećim djelatnostima u prijevozu, proizvodnji motornih vozila, prikolica i poluprikolica te u djelatnostima popravka i instaliranja strojeva i opreme.

Okvir 1. Međunarodno okruženje

I u trećem tromjesečju 2010. godine nastavljen je oporavak gospodarstva Europske unije (EU-27), koji je započeo sredinom 2009. godine. Nakon što je u drugom tromjesečju 2010. godine BDP narastao solidnih 1,0 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, u trećem je tromjesečju uslijedio daljnji rast od 0,5 posto. Desezonirani podaci pokazuju da su pozitivni trendovi zabilježeni u svim sastavnicama BDP-a (osobnoj potrošnji, državnoj potrošnji, investicijama i vanjskotrgovinskoj razmjeni).

Nakon osam uzastopnih tromjesečja smanjenja investicija, drugo i treće tromjesečje 2010. godine bilježe pozitivna kretanja. Tako su se u drugom tromjesečju 2010. godine investicije povećale za 2,3 posto u odnosu na prethodno tromjesečje, a u trećem za 0,3 posto. Takva se kretanja prije svega mogu pripisati intenziviranju građevinskih aktivnosti. Ono je uzrokovano kasnijom realizacijom građevinskih projekata zbog nepovoljnih vremenskih prilika, te raznovrsnim fiskalnim poticajima koje su pojedine države EU-27 uvele tijekom 2010. godine u cilju povećanja investicija.

Osobna je potrošnja u trećem tromjesečju 2010. godine porasla za 0,2 posto u odnosu na prethodno tromjesečje. Visoka nezaposlenost predstavlja veliku prepreku njezinom bržem rastu. Zbog toga mnoge članice Europske unije nastavljaju državnim potrošnjom poticati gospodarski rast. Promatrajući ukupno EU-27, zapaža se povećanje državne potrošnje za 0,3 posto u trećem tromjesečju 2010. godine u odnosu na prethodno tromjesečje. Osim toga, i vanjskotrgovinska razmjena Unije raste. Izvoz se u trećem tromjesečju povećao za 1,9 posto, a uvoz za 1,7 posto u odnosu na prethodno tromjesečje. Trend rasta vanjskotrgovinske aktivnosti EU-27 potaknut je postupnim gospodarskim oporavkom u EU-27 i drugim svjetskim gospodarstvima. Stručnjaci Europske središnje banke očekuju da će se pozitivna kretanja u Europskoj uniji nastaviti i u narednom razdoblju.

Izvori: Eurostat, Europska središnja banka, Monthly Bulletin, prosinac 2010.

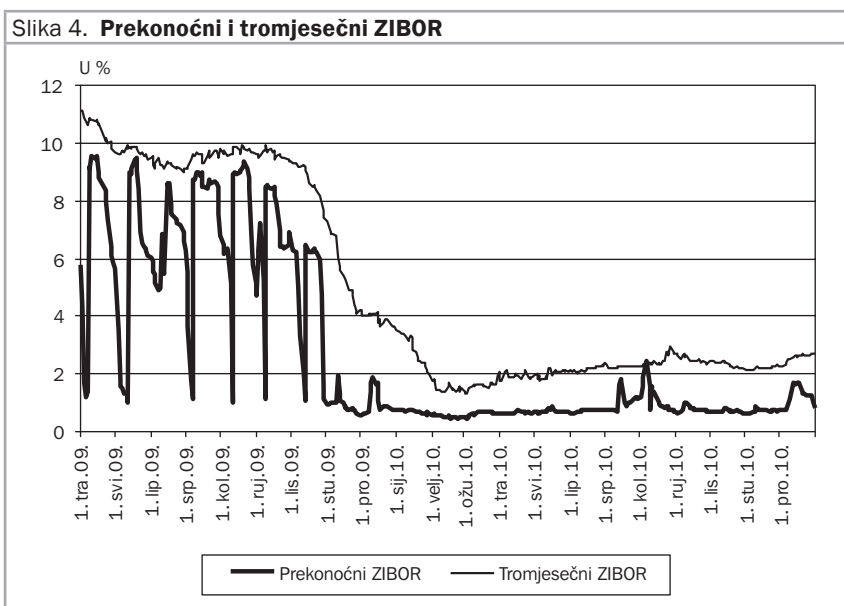
Rast monetarnih agregata

Novčana masa od veljače 2010. godine bilježi pozitivne međugodišnje stope rasta. Do rastućeg je trenda došlo nakon smanjenja obvezne pričuve s 14 na 13 posto, što je oslobodilo ukupno 2,9 milijardi kuna (2,4 milijarde u kunskom i 0,5 milijardi kuna u deviznom dijelu pričuve). Od tada pa do rujna 2010. međugodišnja se stopa rasta novčane mase uglavnom povećavala, tako da je u rujnu iznosila 13,6 posto, što je zadnji put zabilježeno početkom 2008. godine. Nakon rujna rast je usporen, a zadnji dostupan podatak za studeni 2010. godine pokazuje međugodišnji rast novčane mase od 5,7 posto. Slično tome, i ukupna likvidna sredstva (M4) bilježe pozitivne međugodišnje stope rasta od početka 2010. godine, premda su one nešto niže nego kod novčane mase. Tako je u studenom međugodišnja stopa rasta ukupnih likvidnih sredstava iznosila 4,0 posto, što je rezultat dvojakih kretanja. Štedni i oročeni depoziti, te obveznice i instrumenti tržišta novca bilježe dvoznamenkaste međugodišnje stope pada, dok novčana masa i devizni depoziti bilježe niske, ali pozitivne stope rasta. Najvažniju stavku ukupnih likvidnih sredstava čine devizni depoziti, s udjelom od 63,4 posto u studenom 2010. godine, tako da zapravo njihovo pozitivno kretanje određuje kretanje ukupnih likvidnih sredstava.

Plasmani banaka nebankarskom sektoru kontinuirano rastu od travnja 2010. U studenom je međugodišnja stopa rasta dosegla 6,4 posto. Pritom su krediti trgovačkim društvima povećani 8,9 posto, a krediti stanovništvu 2,8 posto. Rast stambenih kredita je u studenom iznosio 7,7 posto. Razlozi za oporavak plasmana banaka u 2010. godini mogu se pronaći u vrlo visokoj likvidnosti financijskog sustava, blagom smanjenju aktivnih kamatnih stopa banaka (za 0,67 postotnih bodova), ali i u programu Vlade za poticanje financiranja poduzeća. Mogući snažniji porast plasmana banaka i dalje otežava nepovoljno makroekonomsko okruženje.

Visoka likvidnost novčanog tržišta

Cijela je 2010. bila obilježena visokom likvidnošću novčanog tržišta, niskim kamatnim stopama i visokim plasmanima novčanih viškova banaka u obliku prekoćnih depozita kod HNB-a. Prekoćni ZIBOR se u 2010. godini u prosjeku kretao na razini od 0,8 posto, a tromjesečni ZIBOR na razini od 2,2 posto. Za usporedbu, prosječni prekoćni ZIBOR je u razdoblju od 2005. do 2009. godine iznosio 5 posto, a tromjesečni 6,5 posto. U zadnjem tromjesečju 2010. visoku likvidnost novčanog tržišta nije uspjelo smanjiti ni novo izdanje sedmogodišnje kunske državne obveznice u iznosu od 4 milijarde kuna, uz kamatnu stopu od 6,25 posto, niti dvije devizne intervencije kojima je povučeno 2,6 milijardi kuna. Visoka likvidnost i niske kamatne stope su posljedica nepovoljnih kretanja u gospodarstvu, odnosno slabog oporavka potrošnje i potražnje za kreditima.

Izvor: Thomson Reuters Croatia.

Upravo zahvaljujući visokoj likvidnosti i smanjenju drugih mogućnosti plasiranja novčanih sredstava, u 2010. je postojao veliki interes sudionika

novčanog tržišta za aukcije trezorskih zapisa Ministarstva financija pa je država relativno jednostavno uspijevala namiriti svoje potrebe na domaćem tržištu. Stoga je prinos kod jednogodišnjeg kuskog izdanja na kraju 2010. godine smanjen na 3,85 posto (na kraju 2009. godine je iznosio 5,99 posto), a kod trezorskih zapisa s valutnom klauzulom na 3,0 posto (na kraju 2009. godine je iznosio 4,5 posto). Ukupno stanje upisanih trezorskih zapisa krajem 2010. iznosilo je 20,7 milijardi kuna, od čega je 11,5 milijardi kuna trezorskih zapisa u kunama i 9,2 milijarde kuna uz valutnu klauzulu.

Deprecijacija kune u drugom dijelu 2010. godine

Kretanje tečaja kune prema euru u 2010. godini obilježila je promjena trenda koja se dogodila sredinom srpnja, nakon što je HNB intervenirala na deviznom tržištu u cilju sprečavanja daljnje aprecijacije tečaja. Naime, do sredine srpnja je tečaj kune prema euru imao trend pada, tako da je od početka godine ojačao za 1,7 posto, dok je nakon toga uslijedila relativno snažna deprecijacija te je kuna do kraja 2010. godine oslabila za 2,8 posto. Sveukupno je u 2010. kuna oslabila za 1,1 posto. To je ujedno bilo i prvi put nakon 2004. godine da je tečaj na kraju godine završio na višoj razini nego godinu dana ranije. Razlozi za slabljenje kune u drugoj polovici godine mogu se pronaći u povećanoj korporativnoj potražnji za eurima, kao i očekivanjima sudionika financijskog tržišta da će nove državne obveznice u studenom biti izdane samo u kunama. Zbog slabljenja kune HNB je u studenom 2010. godine dva puta intervenirao na deviznom tržištu plasirajući 350 milijuna eura, odnosno povlačeći 2,6 milijardi kuna.

Javna ponuda MOL-a probudila tržište kapitala

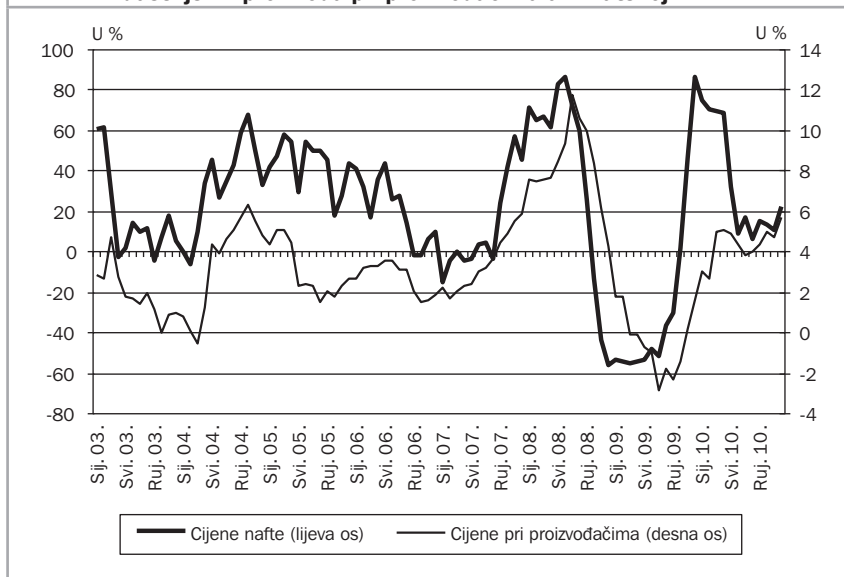
Burzovni indeks Zagrebačke burze CROBEX je bilježio trend pada od početka zadnjeg tromjesečja 2010. godine pa sve do početka prosinca. Promjenu trenda, odnosno snažan rast CROBEX-a, uzrokovala je objava javne ponude mađarske naftne kompanije MOL za preostale dionice INA-e u vlasništvu malih dioničara. Ta je objava dovela do snažnog porasta cijene

dionice INA-e, ali i ostalih dionica, zbog očekivanja da će novac dobiven prodajom dionica INA-e ostati na tržištu kapitala te se preliti u druge dionice na Zagrebačkoj burzi. Zbog toga što je u prosincu porastao za 18,1 posto, CROBEX je 2010. godinu uspio završiti s porastom od 5,3 posto u odnosu na kraj 2009. godine. Pritom je promet dionicama u zadnjem tromjesečju 2010. godine bio najviši u godini, zabilježivši porast od 151 posto u odnosu na prethodno tromjesečje.

Porast inflacije u prosincu

Međugodišnji je rast potrošačkih cijena u prosincu 2010. iznosio 1,8 posto, što je osjetno više nego u studenom kada je zabilježen rast cijena od 1,2 posto, a ujedno je to i najviša stopa inflacije zabilježena u 2010. godini. Na međugodišnjoj razini, rastu cijena u prosincu su najviše doprinijele cijene goriva i maziva za osobna vozila, koje su povećane 16,5 posto, zatim cijene plina, koje su povećane 18,2 posto, te cijene prehrane, koje su porasle 0,9 posto. Unutar kategorije prehrane, na koju otpada 28,6 posto prosječne potrošačke košarice, ističe se povećanje cijena povrća od 7,2 posto te cijena ulja i masti od 16,4 posto, ali i smanjenje cijena mesa od 4,6 posto. Osim toga, značajan doprinos rastu cijena dale su i cijene duhana, koje su porasle 4,6 posto, te cijene tekućih goriva, koje su se povećale 24,0 posto, dok su značajan utjecaj na ublažavanje međugodišnjeg rasta cijena imale cijene odjeće, koje su smanjene 3,2 posto, te cijene obrazovanja, koje su pale za 11,0 posto. U usporedbi s prethodnim mjesecom, indeks potrošačkih cijena se u prosincu 2010. zadržao na istoj razini. No, u tih su se mjesec dana cijene prehrane povećale 1,1 posto, posebno cijene povrća (10,7 posto), dok su cijene goriva i maziva za osobna vozila porasle 4,3 posto. U isto je vrijeme došlo do smanjenja cijena odjeće i obuće za 5,4 posto. Promatrajući cijelu 2010. godinu, prosječna stopa inflacije mjerena indeksom potrošačkih cijena iznosila je 1,1 posto, što predstavlja usporavanje u odnosu na 2009. godinu, kada je ona iznosila 2,4 posto. Ovako niska stopa inflacije posljedica je nepovoljnih ekonomskih uvjeta uzrokovanih ekonomskom krizom, prvenstveno slabe osobne potrošnje.

Slika 5. Međugodišnje stope rasta cijena nafte na svjetskom tržištu i cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima u Hrvatskoj

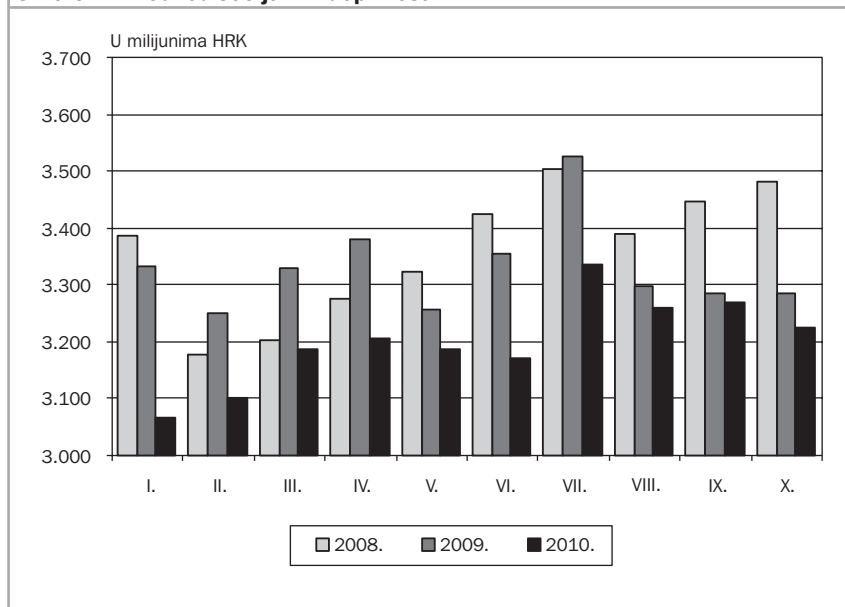
Izvori: WTRG Economics i Državni zavod za statistiku.

Cijene industrijskih proizvoda pri proizvođačima su u prosincu 2010. zabilježile međugodišnji rast od 5,7 posto, najviši od studenog 2008. Pri tome se najviše ističe međugodišnji rast cijena energije od 15,5 posto te cijena intermedijarnih proizvoda od 5,2 posto. U odnosu na studeni, proizvođačke su cijene u prosincu povećane 1,0 posto. Prosječan međugodišnji rast cijena industrijskih proizvoda pri proizvođačima je u 2010. iznosio 4,3 posto. Unutar glavnih industrijskih grana, za ovaj su rast ponajprije zaslužne cijene u proizvodnji rafiniranih naftnih proizvoda, koje su zabilježile rast od čak 20,4 posto, što se može povezati sa sličnim kretanjima na svjetskim tržištima. Porasle su i cijene u proizvodnji tekstila (11,0 posto), proizvodnji kemikalija i kemijskih proizvoda (9,1 posto) te cijene u proizvodnji duhanskih proizvoda (8,5 posto).

Smanjeni prihodi proračuna središnje države

Paralelno sa smanjenjem gospodarske aktivnosti uočava se i smanjenje prihoda konsolidirane središnje države. Ukupni su prihodi od siječnja do listopada iznosili 92,5 milijardi kuna, što je 1,2 posto manje nego u istom razdoblju prethodne godine. Međutim, rast je zabilježen kod prihoda od poreza na dodanu vrijednost i prihoda od trošarina. Prihod od poreza na dodanu vrijednost porastao je 2,6 posto, uglavnom kao rezultat povećanja porezne stope s 22 na 23 posto. Prihodi od trošarina bilježe visoki međugodišnji rast, i to za 25,4 posto, što je posljedica rasta trošarina na naftu i naftne derivate od 39,8 posto uslijed isplate dugovanja koje je INA imala prema državi. Trošarine na duhan bilježe međugodišnji rast od 22,3 posto, i to prvenstveno zbog porasta u listopadu koji je iznosio 140,4 posto kao rezultat stvaranja zaliha cigareta kod trgovaca po staroj cijeni prije primjene izmijenjenih iznosa trošarina. S druge strane, prikupljene trošarine na motorna vozila, plovila i zrakoplove manje su za 18,8 posto, dok su trošarine na luksuzne proizvode pale za 26,8 posto. Prihodi od socijalnih doprinosa bilježe međugodišnje smanjenje od 3,9 posto, a izravna su posljedica negativnih kretanja na tržištu rada, odnosno pada zaposlenosti i bruto plaća. Iz istog se razloga smanjuju i prihodi od poreza na dohodak. Međutim, smanjenje je ovih prihoda uvjetovano i izmjenom Zakona o porezu na dohodak iz srpnja 2010. godine, kada su promijenjene porezne stope poreza na dohodak te razredi za primjenu stopa. Prihod od poreza na dohodak je smanjen za 13,0 posto na međugodišnjoj razini. Prihod od poreza na dobit tijekom prvih deset mjeseci 2010. godine bilježi međugodišnji pad od 33,1 posto zbog slabijeg poslovanja i smanjenja dobiti poduzeća tijekom 2009. godine. Poseban porez na plaće, mirovine i druge primitke je od siječnja do listopada 2010. godine iznosio 1,8 milijardi kuna. Treba napomenuti da je u srpnju ukinuta niža stopa ovog poreza (od 2 posto), dok je od studenog ukinuta i primjena više stope (od 4 posto).

Slika 6. **Prihodi od socijalnih doprinosa**

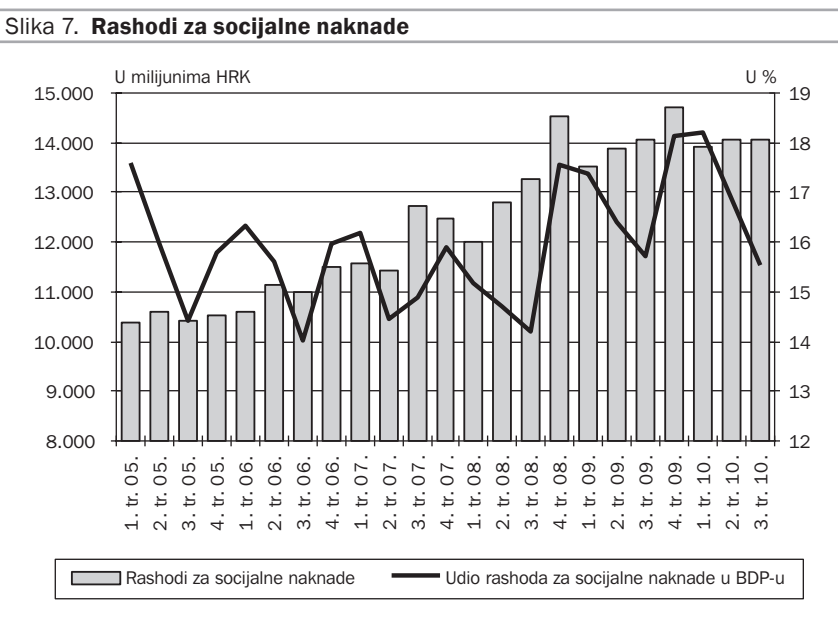

Izvor: Ministarstvo financija RH.

Državni rashodi na približno istoj razini kao i prije godinu dana

Rashodi konsolidirane središnje države su u prvih deset mjeseci 2010. bili približno jednaki onima iz istog razdoblja prethodne godine (99,8 milijardi kuna). Najveći dio su činili rashodi za socijalne naknade, koji su u promatranom razdoblju iznosili 46,7 milijardi kuna, zabilježivši međugodišnji rast od 1,3 posto. Ova kategorija rashoda odnosi se na mirovine, zdravstvene naknade, dječji doplatak, porodiljne naknade te naknade nezaposlenima. Drugi po važnosti su rashodi za zaposlene, koji su od siječnja do listopada iznosili 26,1 milijardu kuna, uz međugodišnje smanjenje od 0,8 posto, što je rezultat smanjene osnovice plaća zaposlenih u državnim i javnim službama u travnju 2009. godine. Rashodi za korištenje dobara i usluga iznosili su 7,9 milijardi kuna, uz međugodišnje smanjenje za 5,7 posto. Ovi se rashodi odnose na troškove telefona, pošte i prijevoza, energije te tekućeg i investicijskog održavanja. Jedan dio rashoda za korištenje dobara

i usluga, s pozicije intelektualnih usluga, odnosi se na sredstva izdvojena za korištenje fondova EU-a. Rashodi za subvencije su u prvih deset mjeseci 2010. smanjeni za 0,9 posto, dosegnuvši 5,6 milijardi kuna. Najveći dio je utrošen na subvencije Hrvatskim željeznicama, poljoprivredi, te obrtu, malom i srednjem poduzetništvu. Rashodi za kamate su u prvih deset mjeseci iznosili 5,1 milijardu kuna, zabilježivši međugodišnji rast od 13,0 posto. Pritom su se povećali i rashodi za otplatu inozemnih kamata (4,2 posto), te rashodi za otplatu domaćih kamata (16,9 posto).

Izvor: Ministarstvo financija RH.

Značajna financijska sredstva na računima države...

Od siječnja do listopada 2010. godine neto je nabava nefinancijske imovine konsolidirane središnje države iznosila 1,8 milijardi kuna, pri čemu je sama nabava nefinancijske imovine iznosila 2,0 milijardi kuna, a prodaja 260 milijuna kuna. Najviše se ulagalo u nabavu zemljišta, zgrada i građevina, te nešto manje postrojenja i opremu. U isto vrijeme, neto financijska imovina konsolidirane središnje države povećana je za 6,4 milijardi kuna,

a transakcije su gotovo u potpunosti provedene na domaćoj financijskoj imovini. Od siječnja do listopada je na poziciji novac i depoziti došlo do povećanja od 5,8 milijardi kuna.

... nakon izdavanja obveznica

U prvih deset mjeseci 2010. neto su se obveze konsolidirane središnje države povećale za 15,5 milijardi kuna, uz novo zaduženje od 33,3 milijardi kuna, te otplatu dospjelih obveza od 17,8 milijardi kuna. Domaće neto obveze su narasle za 11,1 milijardu kuna, a inozemne za 4,4 milijarde kuna. Tijekom prvih deset mjeseci otplaćene su 3,3 milijarde kuna po osnovi domaćih obveznica, te 9,6 milijardi kuna po osnovi domaćih zajmova. Istovremeno se konsolidirana središnja država zadužila novim domaćim zajmovima za 10,2 milijarde kuna, te novim izdavanjem domaćih obveznica za 13,8 milijardi kuna, dok je na inozemnom tržištu otplatila 3,7 milijardi kuna obveza po inozemnim obveznicama, te 1,2 milijarde kuna po osnovi inozemnih zajmova. Novo je zaduženje konsolidirane središnje države na inozemnom tržištu iznosilo 9,3 milijarde kuna, pri čemu su 7,2 milijarde otpale na izdavanje obveznica, a 2,1 milijarda na uzimanje zajmova.

Tablica 1. Glavni ekonomski pokazatelji				
	2008.	2009.	2010.	
REALNA GOSPODARSKA AKTIVNOST				
Bruto domaći proizvod, realni (%-tna promjena)	2,4	-5,8	0,2	3. tromjesečje
Industrijska proizvodnja, fizički obujam (%-tna promjena)	1,2	-9,2	-1,4	siječanj-prosinac
Trgovina na malo, realni promet (%-tna promjena)	-1,3	-15,3	-1,8	siječanj-prosinac
Građevinarstvo, fizički obujam (%-tna promjena)	11,8	-6,5	-16,3	siječanj-studeni
Turizam, noćenja (%-tna promjena)	2,0	-1,4	2,6	siječanj-studeni
ZAPOSLENOST, PLAĆE I CIJENE				
Stopa registrirane nezaposlenosti	13,4	14,9	18,3	studeni
Neto plaća (%-tna promjena)	7,0	2,6	1,4	listopad
Potrošačke cijene (%-tna promjena)	6,1	2,4	1,8	prosinac
VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA				
Izvoz roba, EUR (%-tna promjena)	6,4	-21,6	17,8	siječanj-studeni
Izvoz roba i usluga, EUR (%-tna promjena)	8,7	-18,8	6,6	siječanj-rujan
Uvoz roba, EUR (%-tna promjena)	10,5	-26,9	-1,7	siječanj-studeni
Uvoz roba i usluga, EUR (%-tna promjena)	10,6	-24,7	-2,2	siječanj-rujan
PRORAČUN, KAMATNE STOPE I TEČAJ				
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (opća država, mlrd. kuna)	-2,87	-10,72	-9,06	siječanj-rujan
Kamatna stopa na kratkoročne kunske kredite bez valutne klauzule (kraj razdoblja, u % na godišnjoj razini)	10,89	11,22	10,29	studeni
ZIBOR (prekonočni krediti, u % na god. razini, kraj razdoblja)	3,45	0,73	0,82	prosinac
Tečaj EUR (kraj razdoblja)	7,32	7,30	7,39	prosinac
Tečaj USD (kraj razdoblja)	5,16	5,09	5,57	prosinac

Napomena: Postotne promjene su u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Izvori: Državni zavod za statistiku, Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija RH i Thomson Reuters Croatia.